

سیاست زیباشناسی

ژاک رانسیر | ترجمہ امیر ہوشنگ افتخاری راد، بابک داوڑ پناہ

سیاست زیباییشناسی / ژاک رانسییر / ترجمه‌ی امیر هوشنگ افتخاری راد و بابک داورپناه
 پیش و آتش بازی متن: نشر چشمه / طراح گرافیک مجموعه: سیاوش تصاعدیان /
 لایه گرافیک: نشر چاپ: دالاهو / چاپ اول: بهار ۱۳۹۳، تهران / تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه /
 ۶۸۴۶ - ۶۰۰ - ۹۷۸ / حق چاپ و انتشار محفوظ و
 مخصوص نشر زاوش است. / دفتر مرکزی نشر زاوش: اکباتان، فاز ۱، بازارچه‌ی ۷،
 پلاک ۱۳ / تلفن: ۴۴۳۰۰۳۷۰ / تلفن مرکز فروش (چشمه): ۶۶۴۹۲۵۳۴ /

سرشناسه: رانسییر، Jacques Ranciere
 عنوان و نام پدیدآور: سیاست زیباییشناسی / ژاک رانسییر، امیر هوشنگ
 افتخاری راد و بابک داورپناه
 مشخصات نشر: تهران: زاوش، ۱۳۹۳
 مشخصات ظاهری: ۱۳۹۳
 شابک: ۹۶۴۶۰۰۶۰۰ - ۶۸۴۶ - ۵۵۲ - ۸
 وضعیت فهرست نویسی: فهرست شده
 یادداشت: عنوان دیگر: Partage du Sensible
 یادداشت: کتاب حاضر از متن انگلیسی تحت عنوان: The Distribution of Aesthetics
 Distribution of The Sensible, 2006
 یادداشت: کتابنامه
 عنوان دیگر: سیاست‌ورزی زیبایی‌شناسی
 موضوع: زیباییشناسی -- جنبه‌ی سیاسی
 شناسه‌ی افزوده: افتخاری راد، امیر هوشنگ، - ۱۳۵۰، مترجم
 شناسه‌ی افزوده: داورپناه، بابک - مترجم
 رده‌بندی کنگره: ۶۳۹۲ آر ۳۱ / BH ۳۰۱
 رده‌بندی دیویی: ۱۱۱ / ۸۵
 شماره‌ی کتابشناسی: ملی: ۲۴۱۱۹۷۲

فهرست

یادداشت دبیر مجموعه

۷

یادداشت مترجمان فارسی

۱۱

قدمه‌ی مترجم انگلیسی

۱۷

نامه‌ی ترجمه‌ی انگلیسی

۲۳

تذکره‌ی نویسنده

۲۷

گفت‌وگو بین دبیر ویراست انگلیسی

۸۱

پس‌گفتاری از سلاوی لوزک

۱۲۱

پیوست‌ها

۱۴۱

اسامی خاص

۱۷۱

است، و بالطبع هر ناشر یا دبیر مجموعه‌ای تلاش خود را صورت می‌دهد تا خواننده را متقاعد کند که دلیل انتشار این مجموعه چیزی است جز فقدان آن در بازار نشر. این تلاشی همچون تقلای آدمی است که، به قول ویتگنشتاین، در اتاقی گرفتار شده است. او عرق ریزان مدام در بسته را به بیرون فشار می‌دهد، حال آن که در باز است و باید آن را به بیرون کشد.

در سنت فضا، مجموعه‌ی «پرتاب‌های فکر» نه بر مقتضای بازار کتاب و نه بر مبنای ادبیات، بلکه با داعیه‌ی باز کردن فضای تهی (به درون، نه بیرون) در میان سده‌ی بیستم و سده‌ی بیست و یکم پیوسته انبوه کتاب منتشر می‌شود. به تعبیر دیگر، در میان انواع و اقسام ایده‌ها و افکار به اصطلاح کهنه و نو، یک فکر یا ایده می‌خواهد حکم سبکی داشته باشد که به سمت شیشه پرتاب می‌شود، زیرا راه یافتن هوا به آن، از مسیر ترک و شکستگی در شیشه، می‌تواند فضای آن را آکنده از امر نو کند. برخلاف ایده‌های گاه آوانگارد — که بدیل دیگر محافظه کاری است — با نیت آلودگی و آلودگی به نفی ایدئالیستی است که نه تنها پنجره، که درها و دیوارها را نیز تخریب می‌کنند؛ هر چند ممکن است در یک مقطع معین تاریخی تأثیر گذار هم باشند. ایده‌ای که موجب ترک در تفکر و عقل این جهانی است، لاجرم، نوعی از نفی متعین است که به خاطر خاصیت انضمامی اش، یک برگردش تاریخی — انتقادی مجهز است، و کتاب‌های پر حجم، که است، متوسط، یا هر اندازه‌ای از این زاویه باید قرائت شوند، و گرنه چیزی نیست به جز سرگرمی یک بار مصرف.

ذکر فواید این نوع تفکر، همچون برشمردن «تخواص ویتامینی» محصولات نیروزای فلان کارخانه، فایده‌ای نخواهد داشت جز ته کردن جوهر آن از جوهریت خود. بنابراین در این یادداشت تلاش نمی‌شود خواص این ایده‌ها و کتاب‌ها، یا بهانه و دلیل انتشار آن‌ها توضیح

داده شود و تنها اشاره به باز کردن همان فضای خالی در میان قفسه‌ی کتابخانه‌ها کافی است.

اغلب ما در کودکی، از روی بازیگوشی یا شیطننت، شیشه‌ی پنجره‌ی همسایه را شکسته‌ایم و این درست برخلاف اعمال بزرگ‌سالی ماست، دوره‌ای که در آن، به زعم والتر بنیامین، نقاب تجربه و پختگی به چهره می‌زنیم. «پرتاب‌های فکر» چیزی نیست جز همین برداشتن نقاب حکیمانه و پرمأنیته‌ی فکری. از این‌روست که این کتاب‌ها گاه واجد ایده‌هایی نامتعارف، گاه شرح و تفسیر هدفمند، گاه قطعه‌ای ستاره‌ای گسسته، اعم از ترجمه یا تألیف است، البته معطوف به یک نفعی تعیین‌ناپذیر، درست در مقابل نفعی ایدئالیستی یا شرح و توصیف هم یک فکر در مقام سیستم و ایدئولوژی ناب.

این انتقاد چندان عجیب نیست. کتاب‌هایی از مدت‌ها پیش در ذهن ما بود، اما گاه بی‌رمقی و گاه مشغولیت فکری مانع از تجسم مادی آن‌ها می‌شد. اکنون ورود این کتاب‌ها به بازار نشر مصدق شده است با اشباع بازار از محتوا و فرم — علی‌الخصوص در قفسه‌ی ادبی. این آثار دارای نگرش انتقادی تاریخی هستند که امروز خود دست‌کاری شده در نشر ایده‌ها و کتاب‌ها هضم شده و تحت عنوان رشته‌ای مطبوعاتی در مطبوعات اما در عین حال می‌خواهند حامل محتوایی، به زعم آدورنو، بدون خصوصیات مشخص محتوایی که چه‌بسا مقصود خود نویسنده نبوده است، بلکه خواننده را به خود می‌بازد.

یادداشت مترجمان فارسی

جمله‌ها را که رانسیر، در قلمرو نظریه، زیباشناسی و سیاست گشوده است تا به در حال بسط و تعمیم فراگیر است، ترجمه‌ی روزافزون نوشته‌های آثارهایش دست‌کم به زبان انگلیسی و اقبال به آن‌ها، مؤید این است. در «معم‌ژیزک که پس‌گفتاری از او در همین کتاب درج شده است»، «گزاره‌ی شلینگ که "آغاز" نفی آن چیزی است که با آن آغاز می‌شود» «به‌خوبی دستور کار ژاک رانسیر را توصیف می‌کند.»

پیش‌گفتار و مقدمه‌ی مترجمان انگلیسی به اندازه‌ی کافی گویای اهمیت کار رانسیر است. او به زبان‌های ترجمه و هم خطوط کلی فکر رانسیر توضیحاتی داده است که به همان شکل کلی برای خواننده‌ی فارسی این کتاب نوشته شده است. بنابراین، ضرورت توضیحات تکمیلی برای مترجمان فارسی منتفی است. گابریل رکزیل، هر این کتاب نشان داده است که هدفش صرف نقل مکان یک ایده از یک زبان به زبان دیگر نیست، تلاش او برای شناساندن نظریه‌ی رانسیر است، بدین

خاطر ترمینولوژی بی از کتاب‌های متعدد رانسیر گردآوری کرده و در پایان کتاب گنجانده است. همچنین خود گفت‌وگوی مستقلی ازاک رانسیر انجام داده تا ابهامات نظریه را روشن کند. قطع یقین تلاش رکی‌یل، کتاب‌سازی نبوده است، امری که در زبان انگلیسی، به بهانه‌ی شناساندن او، اکنون در کار است، و در زبان فارسی هم مورد را به نوعی حرص و ولع برای ترجمه‌ی همه چیز بدان می‌اندازد، چیزی نخواهد گذشت که رویکرد کرتیکال در تربیت رانسیر از فراتر از شیاع‌شدگی، اخته خواهد شد. گرچه شهرت رانسیر در ایران به خصوص بی‌اثر نبوده است. این کتاب در سال ۲۰۰۴ به انگلیسی ترجمه شده است و تا سال ۲۰۰۸ چندین بار تجدید چاپ شده است. در این نخستین کتاب‌هایی است که رانسیر را در زبان انگلیسی ترجمه می‌کند. از این حیث، انتخاب این متن‌های گفتاری - تئوریک، و ترجمه آن‌ها، هدفمند بوده است و آن را می‌توان قسمی به یک نظری تلقی کرد.

از آن‌جا که توضیحات مترجمان و تفسیرهای درون خود متن گنجانده شده، در این جا تنها ذکر چند نکته‌ی مشخصه‌ی می‌ماند: یافتن رانسیر یا پیه اصطلاح کشف او، در حقیقت جست‌وجوهای پراکنده و مقطع مترجمان برای از نو باز شناخت نظریه زیباشناسی و سیاست، یا تحت عنوان کلی رابطه‌ی هنر و سیاست، در دسترس با ترکیب این دو کلمه، در سال ۸۴-۸۳ تصادفاً امکان پذیر شد. این امکان‌پذیری یک بخت و تصادف، که علی‌الظاهر و رای یک تصادف گسترده و غیر سطحی باید قلمداد شود، زیرا اینترنت که با کنار هم گذاشتن چند کلمه - بی‌ربط یا با ربط - ترکیب و ملغمه‌ای عجیب را عرضه می‌کند، و متصّف به سطحی‌بینی و گذرایی بودن

شده است، دست بر قضا — به زبان رانسیری، وقتی گره خوردن سطح دوبعدی و سه‌بعدی در هنر را گسست از یک رژیم هنری می‌داند — خود بدل به قسمی تداخل سطح و عمق شده است. بنابراین، هر یک از ما احتمالاً این حرکت بازیگوشانه را گاهی در اینترنت انجام داده‌ایم که کلماتی را بی‌هدف در اینترنت کنار هم قرار دهیم و نتیجه‌ی راه یافتن الله‌بختکی^۱ به ساحات به اصطلاح جدی دیگر باشیم. به قول بنیامین، برای رسیدن به چیزهای متعالی باید از هیولای پست و پیش‌پا افتاده استفاده کرد. یافت رانسیر بیشتر به این جهت است و جو — البته در این خصوص نه بدون هدف — به هر حال، ترجمه‌ی این کتاب محصول آن دوره است، که از همان آغاز تا به امروز مشمول افت و خیزها و مشکلاتی که اکنون بر آن هرگز نمانده و مترجمی دیگر معمول شده است و نیازی به نقل و انتساب آن نیست، شد. هر چند، اگر بخواهیم این عقب‌افتادگی را توجیه کنیم — همچون هر عقب‌افتادگی تاریخی دیگر — و وجه مثبت آن را برای دل‌نشین‌کنک خود پیش بکشیم باید بگوییم طولانی شدن کسب و کسب، نتیجه اصطلاح غور بیشتر در ایده‌های رانسیر شد.

ترجمه‌ی فارسی به همان اندازه‌ی ترجمه‌ی انگلیسی به انگلیسی که مترجم آن اشاره کرده است، دست‌خوش تغییرات و اختاری‌های نظری — ترجمه‌ای هست. پس؛ همان‌طور که مترجم انگلیسی به صورت پانویشت‌هایی وارد متن شده است، مترجمان فارسی نیز صرفاً نه من حیث مترجم، با حواشی نویسی، گاه به صورت پانویشت، گاه درون [] و در هر صورت با علامت (م.) در متن

مداخله کرده‌اند تا به اصطلاح به فهم آنچه در متن می‌گذرد، کمک کرده باشند اگرچه ابهامات ذاتی خودِ رانسیر باقی مانده است. برخی ترم‌ها هستند که ناگزیر باید به همان شکل فرانسوی / انگلیسی آورده می‌شد؛ من جمله واژه‌ی رژیم، در رژیم هنری^۱، یا ترم‌های دیگر که در جای خود توضیح داده شده است.

بابک داورپناه

امیرموشنگ افتخاری راد